

NAAR SCHOOL!

waar elk kind welkom is

Nº 2 | FEBRUARI 2016

SCHOOL!WEEK 2016:

Zet uw school op de kaart!

**HET GEHEIM VAN
EXCELLENTE SCHOLEN**

**Tips voor
asielzoekerskinderen
in de klas**

Tips voor vluchtelingen in de klas

We zien steeds meer vluchtelingenkinderen in Nederlandse schoolbankjes. Lesgeven aan hen vraagt heel veel van leerkrachten. Niet alleen vanwege het taalprobleem en de eventuele ontwikkelingsachterstand, maar ook omdat veel kinderen getraumatiseerd zijn. Hoe ga je daarmee om? Dat werd onlangs duidelijk op het symposium 'Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen'.

TEKST: KARIN VAN BREUGEL EN
MARTIN VAN DEN BOGAERDT
BEELD: MARTIN VAN DEN BOGAERDT

Trauma's kunnen bijvoorbeeld het gevolg zijn van pesten, misbruik, vechtscheidingen en andere onveilige (thuis)situaties. In dit artikel richten we ons echter op vluchtelingenkinderen.

Een deel van hen is getraumatiseerd, bijvoorbeeld omdat ze te maken hebben gehad met oorlog, geweld, honger of verdrinkingen en omdat ze alles hebben moeten achterlaten.

Chronische traumatisering op jonge leeftijd heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling van de hersenen. Kinderen hebben hierdoor onder meer moeite met leren, met het reguleren van hun emoties en gedrag en met het vertrouwen in zichzelf en anderen. Ze reageren vaak anders op neutrale prikkels. Het kind associeert het geluid van een grasmaaier bijvoorbeeld met een militair voertuig. Zo'n prikkel activeert het 'interne alarmsysteem' en zorgt voor stress. Trauma's kunnen levenslange gevolgen hebben, maar ze kunnen ook 'gerepareerd' worden. De interactie ouder-kind en leerkracht-kind speelt hierin een vitale rol. Wanneer leerkrachten veiligheid creëren en het kind positieve ervaringen laten opdoen, kunnen zij bijdragen aan hun herstel!

Trauma's kunnen gerepareerd worden

Praktische tips

Ellen Bron is groepsleerkracht/coach op Interschool (Ter Apel), een basisschool voor anderstaligen. Op het symposium 'Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen' verzorgde Bron een workshop, waarin ze praktische tips gaf om het gedrag van getraumatiseerde vluchtelingenkinderen beter te begrijpen en - vooral - te 'resetten'. Hiernaast een aantal van haar tips.

Bron benadrukt dat dit werk veel vraagt van leerkrachten. 'Het is belangrijk dat zij goed voor zichzelf en hun collega's zorgen. Zij doen dit samen. De directie stimuleert en faciliteert.'

'Trauma heeft negatieve invloed op de hersenen'

Veiligheid en stabiliteit

'Vluchtelingenkinderen reageren vaak heel onverwacht. Op een moment waarop ik denk 'we zijn lekker bezig' kan een kind opeens gaan huilen, schreeuwen of ruzie zoeken. Ik heb behoefte aan meer handvatten om dan goed te reageren, nu doe ik dat vooral intuïtief. Ik troost, toon begrip, creëer rust, laat me niet meeslepen door de emotie en probeer de stress weg te nemen. De ouders hebben zelf ook veel traumatische ervaringen, dus zij kunnen niet altijd een sterke, veilige basis bieden. Als leerkracht kun je dat wél!

Hester van Bellegooy, leerkracht kinderen noodopvang, OBS De Roos (Amsterdam)

Doodsbang

Tk merk dat veel vluchtelingenkinderen soms echt even 'onbereikbaar' voor me zijn. Nogal wat jongens kunnen een heel kort lontje hebben, sommige meisjes zijn daarentegen over-aangepast. Zij zijn doodsbang dat ze niet meer mogen komen, zijn extreem zoet en maken zich het liefst onzichtbaar.'

Natasja Hoegge, leerkracht/taalcöördinator taalklas (Houten)

TIPS

- Kies voor een schoolbrede aanpak.
- Zorg dat het kind zich vanaf de eerste dag onderdeel weet van de groep.
- Communiceer op een positieve manier, met zoveel mogelijk visuele ondersteuning.
- Gebruik in alle groepen dezelfde picto's, met (altijd!) positief gestelde gedragsregels en emoties.
- Laat de hele dag zien welk positief gedrag je van kinderen wilt zien. Toon zelf het gewenste gedrag (modelling) en bekrachtig het bij de kinderen.
- Creëer zoveel mogelijk kansen om kinderen succeservaringen te laten opdoen.
- Zorg dat je als leerkracht voorspelbaar bent.
- Plan dagelijks een aantal korte energizers in (10-20 tellen). Die zorgen ervoor dat kinderen ontspannen en de thuissituatie even vergeten.
- Creëer in de klas een plekje waar een kind even tot rust kan komen.
- Doe (bijvoorbeeld met gym) geen competitieve spellen. Kies spellen die de groepsvorming bevorderen en waarbij plezier maken voorop staat.
- Hou je kennis bij, leer om gedrag te begrijpen en veroordeel het niet.
- Wees je bewust van je eigen rol - een leerkracht is geen therapeut.
- Vraag hulp als je er niet uitkomt.

BOEKENTIP

Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen

is een toegankelijk handboek voor onder meer leerkrachten, ib'ers, directies en Pabo-studenten. Het verschaft praktische kennis en vaardigheden om goed met het gedrag van getraumatiseerde kinderen om te gaan.

Leony Coppens

Auteurs zijn Leony Coppens, Carina van Kregten en Marthe Schneiderberg. Samen hebben zij ruim vijftig jaar ervaring in het werken met getraumatiseerde kinderen, zowel op school als thuis.

Villa Kakelbont heeft ervaring

Een asielzoekersschool met ruim twee decennia ervaring is Villa Kakelbont. Deze school valt onder de Stichting Meerwerk voor openbaar basisonderwijs in Den Helder.

Villa Kakelbont is gevestigd op het asielzoekersterrein bij het Helderse Fort Dirksz Admiraal. Door de vluchtelingenstroom ziet de school het aantal leerlingen toenemen. Aan het begin van het schooljaar waren het er 44 en nu 120. De groei zet waarschijnlijk door, maar voor de inzet van de teamleden verandert dit niets. 'Het voornaamste doel is dat wij onze leerlingen in een veilige en rijke leeromgeving zo goed mogelijk thematisch onderwijs bieden, waarmee zij succeservaringen kunnen opdoen. Het verwerven van de Nederlandse taal staat daarbij centraal. Wat wij zien, is dat kinderen ervaringsgericht leren en zich snel het Nederlands eigen maken', vertellen directeur Debby Avis en coördinator Jacqueline Moek.

Netwerk

Voor scholen die voor het eerst met asielzoekerskinderen te maken krijgen, is het volgens Avis en Moek belangrijk een goed netwerk op te bouwen. 'Wij hebben natuurlijk te maken met het COA, maar we werken ook nauw samen met de GGD die hier op het terrein zit. Natuurlijk hebben we goede relaties met Vluchtelingenwerk. Als school ben je er voor goed onderwijs, je kunt niet alles, dus moet je de juiste kanalen kennen als je je ergens zorgen over maakt en hulp nodig hebt.'

Een ander punt dat Avis en Moek benadrukken, is dat Villa Kakelbont een Nederlandse school is. 'Wij vieren bijvoorbeeld feesten zoals die in Nederland gebruikelijk zijn. Ook zijn we tegenover de ouders duidelijk over de manier waarop wij met afspraken omgaan. Je neemt bijvoorbeeld niet de hele dag vrij als je naar de dokter moet.'

'In een veilige en rijke leeromgeving succeservaringen opdoen'

Trots op Heumensoordschool

In januari was het zover: de Heumensoordschool in Nijmegen ging open. Er wordt onderwijs gegeven aan 565 kinderen van vluchtelingen. Projectleider Marie Louise Verschure is er trots op.

Toen eind oktober duidelijk werd dat een groot deel van de vluchtelingen langere tijd op de opvanglocatie Heumensoord zou blijven, moest er op korte termijn onderwijs worden georganiseerd. Op initiatief van de gemeenten Nijmegen en Heumen volgde overleg met de schoolbesturen Conexus (primair onderwijs) en Scholengroep Rijk van Nijmegen (voortgezet onderwijs), het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), de afdeling leerplicht van de twee gemeenten en de coördinator van de vrijwilligersinitiatieven op Heumensoord over de manier waarop dit kon worden georganiseerd. 'Ook deze kinderen hebben recht op onderwijs en er was haast bij. Samen hebben we besproken wat daarvoor nodig was', vertelt projectleider Marie Louise Verschure.

Gebouw

Afgesproken werd dat het onderwijs op één locatie zou plaatsvinden. Dat is handig in verband met het uitwisselen van docenten en betekent bovendien dat broertjes en zusjes bij elkaar in de buurt kunnen blijven. Een geschikt pand was snel gevonden: een leegstaand schoolgebouw voor voortgezet onderwijs dat in bezit was van de gemeente Nijmegen. Dat pand moest nog wel worden aangepast, want de meeste lokalen waren te groot. 'In december is het gebouw geschikt gemaakt voor kleuters en onderwijs aan kleinere groepen kinderen. Onderwijs aan vluchtelingen vindt plaats in kleinere klassen dan regulier onderwijs.'

Er is samen met de schoolbesturen pragmatisch gezocht naar oplossingen voor de inrichting van het gebouw. 'We hebben gekeken wie de beste contacten had om dat zo slim mogelijk te regelen. Er waren bijvoorbeeld een paar scholen die in de kerstvakantie zouden verhuizen naar een ander pand met nieuw meubilair. Het oude meubilair konden wij gebruiken voor deze school.'

Risico's

De onderwijshuisvesting in Nijmegen is doorgedecentraliseerd, wat wil zeggen dat de schoolbesturen volledig verantwoordelijk zijn voor de gebouwen. De Heumensoord-school valt buiten die doordecentralisatie. Dat betekent dat de gemeente verantwoordelijk is voor het gebouw, inclusief het onderhoud. 'Doordat wij eigenaar zijn van het pand, kwamen de onderhoudskosten toch al voor onze rekening. Sommige afschrijvingen zijn verkort, zoals voor de CV-ketel. Als gemeente nemen we een risico met een aantal investeringen, maar het gaat om investeringen die we sowieso zouden moeten doen.'

Financiering van vluchtelingenopvang is altijd spannend voor gemeenten. Zij hebben te maken met kosten die niet onmiddellijk zichtbaar zijn. Om te voorkomen dat de vluchtelingenopvang voor Nijmegen een financieel debacle wordt, zijn er met het COA afspraken gemaakt over kosten die direct kunnen worden gelabeld. 'Dat zijn goede afspraken, die al zijn gemaakt toen Heumensoord kwam.'

Maatwerkfinanciering

Ondanks die afspraken met het COA, was de financiering van het gebouw het lastigste onderdeel van het project. Voor de huisvesting van primair onderwijs aan vluchtelingenkinderen is er de OHBA-regeling (OnderwijsHuisvestingsBudgetten Asielzoekers). Die is echter niet van toepassing op noodopvang. Voor de huisvesting van vluchtelingenonderwijs in het voortgezet onderwijs bestond nog geen regeling. 'Het was een heel uitzonderlijke situatie, vooral omdat het allemaal zo snel moest.'

Terugkijkend heeft Verschure de realisatie van de Heumensoordschool ervaren als een geweldig project om aan mee te werken. 'Als je ziet wat er door iedereen in die korte tijd is neergezet: de schoolbesturen, onze afdeling vastgoed, de aannemer. Iedereen heeft tot in de kerstvakantie keihard gewerkt om het voor elkaar te krijgen. Ik ben er echt trots op hoe we dat met elkaar hebben gedaan.'

Dit artikel is aangeboden door Bouwstenen voor Sociaal, een sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed, waaronder gebouwen voor onderwijs. Zie www.bouwstenen.nl. ◀

Nieuw in de boekenkast

Een selectie uit recent verschenen boeken en andere publicaties, die interessant kunnen zijn voor het onderwijs.

Karaokeboek 'Een miniheks'

Auteur: Paul van Loon | **Uitgever:** Dedicon
www.yoleo.nl/boeken

Alle basisscholen hebben onlangs een karaokeboek cadeau gekregen: *Een miniheks in het Weerwolvenbos* van Paul van Loon. Hiermee kunnen kinderen 'karaoke-lezen'. Dat is een nieuwe manier om lezen leuk te maken voor kinderen die daar moeite mee hebben. Zo'n karaokeboek is een combinatie tussen een e-book (tekst op beeldscherm) en een gesproken boek (door menselijke stem ingesproken). De kinderen lezen de tekst die tegelijkertijd wordt voorgelezen, terwijl in beeld een karakalebalkje meeloopt. Kinderen

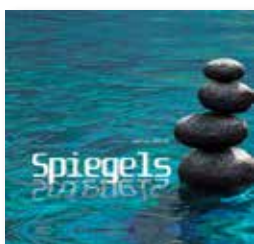
kunnen hierdoor boeken van hun eigen niveau aan en het blijkt dat ze dan vaak thuis zelf verder lezen. Op www.youtube.com/ikbenyoleo staan filmpjes met reacties op het karaokelezen. Alle scholen hebben in januari een informatiepakket ontvangen, maar op www.yoleo.nl/actie staat ook hoe u aan het gratis boek komt.

Inspiratieboek Spiegels

Auteur: Ingeborg Hendriks | **Uitgever:** Levendig |
ISBN 978 94 91740 40 4

Spiegels is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in religie en spiritualiteit, maar het boek is met name gericht op het onderwijs. Het nodigt uit om aan de hand van verhalen, citaten en korte informatie overeenkomsten tussen religies te ontdekken.

De teksten zijn afkomstig uit verschillende religieuze bronnen en worden afgewisseld met fragmenten uit de jeugdliteratuur en korte informatieve tekstjes. Op deze manier worden allerlei thema's belicht, zoals hoop en vertrouwen, vergeving en geweldloosheid,

eenheid en verbondenheid. Achterin is algemene informatie opgenomen over de zeven religieuze tradities waaruit is geput: hindoeïsme, Jodendom, boeddhisme, taoïsme, christendom, islam, universeel soefisme. Voor leerlingen in de bovenbouw van het basis-onderwijs en het voortgezet onderwijs is lesmateriaal beschikbaar via www.spiegelsopschool.nl.

De geldfabriek

Auteur: Franka Rolvink Couzy | **Illustraties en vormgeving:** Joost Hölscher | **Uitgever:** David & Goliath |
ISBN 978 94 615 0000 7

De Geldfabriek is een spannend jeugdboek dat leest als een trein, terwijl het tegelijkertijd laat zien wat er gebeurt als mensen niet bewust omgaan met geld. Aan het eind snappen de jonge lezers zelfs hoe de recente kredietcrisis is ontstaan. Die kredietcrisis was voor financieel journalist Franka Rolvink Couzy aanleiding om het boek te schrijven, in haar vrije tijd. 'Ik zag hoe in die periode veel gezinnen in financiële nood kwamen, met grote gevolgen voor de kinderen. Maar ook met het risico dat die kinderen later dezelfde fout maken, want veel ouders vinden het moeilijk hun kinderen te leren omgaan met geld. Toch is het belangrijk daar vroeg mee te beginnen, want je ziet pubers vaak al grote schulden opbouwen.'

Het boek gaat over twee kinderen van 12 jaar: Kasper en Pippa. Kasper ziet dat

Pippa plotseling rijk is en veel geld uitgeeft. Dan blijkt dat ze dat heeft gekregen van de Geldfabriek, die 'gratis' geld geeft. Pippa bouwt een forse schuld op. Zo leren de lezers wat de gelijkentis is met de werkelijke kredietcrisis.

Bij het boek hoort ook een website met kosteloos te downloaden lesmateriaal. Handig voor de Week van het Geld, in de tweede week van maart. Kijk op www.degeldfabriek.nl.

Klein handboek voor opvoeders

Auteur: Jan van der Ploeg | **Uitgeverij:** SWP |
ISBN 978 90 8850 634 5

Het *Klein handboek voor opvoeders* brengt ruim 30 problemen in kaart die zich bij kinderen en jongeren van 6 tot 18 jaar kunnen voordoen.

Denk bijvoorbeeld aan agressie, angst, antisociaal gedrag, hyperactiviteit, liegen, stress, verlegenheid. Bij elk probleem staan een toelichting en een reeks praktische adviezen. Het handboek richt zich weliswaar in eerste instantie op ouders, maar is ook interessant voor leerkrachten en professionals. Een leerkracht staat dikwijls voor de vraag of bepaald gedrag van een leerling

reden is tot zorg. Hij wil niet te snel ingrijpen, maar ook niet te laat. Waar ligt de grens tussen aanzien en aanpakken? Daarnaast kunnen leerkrachten het boek aanbevelen bij ouders. Het handboek bevat twee bijlagen: een screeningslijst met negen vragen, en een overzicht van risicofactoren. Van Jan van der Ploeg verschenen eerder de titels *Had me dat eerder verteld*, *ADHD in kort bestek* en *Gedragsproblemen*.

Te bestellen op www.swpbook.com.

TROTS OP HET OPENBAAR ONDERWIJS.

School!week 2016. De campagneweek
van het openbaar onderwijs 21-25 maart.

Thema 2016: 'voor elkaar'

De week van 21 t/m 25 maart 2016 staat in het teken van goed openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs voor elkaar.

VOS/ABB organiseert allerlei activiteiten. Doet u ook mee?

Meer informatie

www.openbaaronderwijs.nu

@ikbenwelkom

v o s) a b b